

haar, en wangen, warm-roze van de inspanning, die in een fijn profil-perdu door lange wimpers overschaduwde worden.

„De pijn is minder scherp, terwijl je dat alles zoo'n beetje analyseert”.

Al schrijvende erover, ben ik gaan merken, dat ik dit zeer echte boekje toch eigenlijk een beter hart toedraag, dan ik zelf wel meende. Des te meer jammer van die eene bladzij. . . . voor mijn gevoel ten minste! H. R.

JUST HAVELAAR, Vincent van Gogh, geïllustreerd, (Handboekjes Elck 't Beste, onder leiding van L. Simons), Amsterdam, Maat^{ij} voor Goede en Goedkoope Lectuur, zonder jaartal.

Een zeer geestdriftig boekje over Van Gogh. En zeer innig tegelijk; zoo warm, met zulk een „entrain”, en zoo futtig geschreven als wij dat van Havelaar gewoon zijn. Dit goedkoope uitgaafje zal weer menigeen tot de erkenning van Vincents groote persoonlijkheid brengen.

En, ik zou haast zeggen: afgezien van Vincent, wat een stoutmoedige en fijne dingen staan er in dit kleine boekje, wat een doorleefde en juiste opmerkingen. Ik ben zoo vrij er hier een paar te citeren.

Havelaar vergelijkt de 19e eeuwse hollandsche schilderkunst met de 17e eeuwse en zegt dan: „Wat nu was er geworden van die ruime levensliefde en van die eenheid tusschen de deelen der samenleving, tusschen den mensch en zijn omgeving, tusschen heel het volk en zijne kunstenaars? — Het oude Holland was herleefd, maar 't was een land van koeien en molens geworden. . . . of althans van 't licht en de atmosfeer. („Ik schilder geen koeien, ik schilder de zon” zei de vee-schilder Maris). De kunstenaar leefde niet meer het leven van zijn volk geestelijk mee”.

Wordt niet deze laatste opmerking van steeds méér kanten gehoord? En is dit niet méér dan kritiek, n.l. tevens een uiting van verlangen naar breeder, sociale kunst? Het gaat komen, het komt al van alle zijden! De

kunstenaars gaan zich weer deel van de samenleving voelen. De ivoren torens hebben afgedaan!

Mooi is ook dit:

(blz. 27). „Wie tusschen zich en zijn omgeving disharmonie voelt en zijn teleurstelling daarover in bitterheid uit kan klagen, — die ervaart tenminste reeds een soort geestes-bevrijding, een verlossing haast; maar wie in zijn ziel die omgeving genegen blijft en toch maar zelden van zijn zachte gevoelens kan doen blijken, wie berouw voelt over elk te heftig woord dat hem ontviel, die lijdt meer dan de anderen ooit vermoeden”.

En dit:

(bl. 38). „Niet de kommer en de nood zijn van een groot man belangrijk, maar de wijze, waarop hij die doorstond. Niet dat Vincent armoede, miskening, ziekte en levensvereenzaming had te lijden, is aangrijpend, maar dat hij zijn zwaren bestaansstrijd met zoo'n prachtigen eenvoud en moed doorworstelde, dat hij in alles gewetensvol bleef, dat hij altijd het bijkomstige als bijkomstig bleef begrijpen, dat hij altijd zijn bitterheid overwon, dat hij altijd de liefde en 't levensgeloof behield van zijn edelmoedig hart, dat hij altijd vergaf wie hem vijandig waren, dat hij altijd trachtte te begrijpen en nooit zich zelf beklaagde, dat hij — door alles heen — de sereniteit van ziel bewaarde, waaruit die mannelijke opgewektheid voortkwam, die zoo ontroeren kon daar zij zoo groot is”.

Waarlijk, dit is een boekje om te lezen en óver te lezen, en dat niet alleen om Vincent van Gogh, maar ook om Just Havelaar.

H. R.

DR. J. D. BIERENS DE HAAN, Goethe's Faust, (Handboekjes Elck 't Beste, onder leiding van L. Simons), Amsterdam, Maat^{ij} voor Goede en Goedk. Lectuur, zonder jaartal.

DR. J. D. BEERENS DE HAAN, Dante's Mystische Reis, Amsterdam, S. L. van Looy, 1914.

De woorden waarmee ik mijn aankondiging van Havelaar's Vincent van Gogh